

MODEL DE VIAȚĂ ȘI SLUJIRE: PREOTUL CIVIL ȘI MILITAR IOAN GHEORGHE LUDU (1887-1952)

Introducere

**Dr. Ionela
ZAHARIA¹**

Este o zi de iarnă însorită în Klagenfurt, capitala land-ului Carintia, Austria. În mica bisericuță de pe Kreuzbergl (Muntele Crucii), preotul Viorel Visarion Ipati slujește cu smerenie și multă dăruire Sfânta Liturghie pentru mica, dar inimoasa, comunitate română ortodoxă adusă pe aceste plaiuri de circumstanțele economice din România și Moldova postcomuniste. De la epocă la epocă, circumstanțele care îi determină pe oameni să își părăsească locurile natale, pentru o perioadă mai scurtă sau mai îndelungată de timp, variază. Și acum 100 de ani, în același oraș austriac, se afla o comunitate românească, ajunsă pe meleaguri îndepărtate la porunca de mobilizare generală a împăratului de la Viena, sub care se găseau românii din Transilvania, Banat și din Bucovina. Preotul care se îngrijea atunci de sufletele românilor din Klagenfurt era părintele Ioan Gheorghe Ludu², din comuna Prejmer, aflată în județul Brașov, la granița cu județul Covasna.

Mobilizarea generală declanșată de declarația de război a Austro-Ungariei către Serbia în 1914 și apoi extinderea conflictului la nivel mondial, a fost responsabilă pentru dislocarea temporară a aproape 800.000 de români, cetățeni ai Dublei Monarhii. În funcție de evenimentele cheie care au influențat evoluția conflictului - precum intrarea în război a Italiei în mai 1915 - cei mobilizați au fost transferați de pe un front pe altul, la sute de kilometri depărtare de locurile natale. În orașele din apropierea fronturilor, unde așteptau fie ordine, fie erau internați din cauza rănilor sau bolilor, soldații au format mici comunități românești care au luat contact direct cu imperiul bătrânului împărat Franz Josef, cu oamenii, cu locuri și culturi care le-au influențat, fără

doar și poate, percepția față de lume și viață. Această influență se poate observa în schimbările petrecute în societatea românească, rurală și urbană, în perioada interbelică.

Articolul de față își propune să urmărească viața și activitatea preotului Ioan Ludu, ajuns *Feldkurat* după declanșarea Marelui Război și să identifice influențele lăsate de conflagrația mondială în viața și activitatea sa religioasă, socială, culturală și filantropică, și astfel să demonstreze și ilustreze efectele pe termen lung ale Marelui Război.

În vremuri de pace

Ioan Ghe. Ludu s-a născut la 5 iunie 1887 în comuna Prejmer. Părinții săi, Maria născută Frateș, și George Ludu, care a fost preot și învățător la școala confesională din sat, aflată în imediata apropiere a bisericii, s-au îngrijit să îi ofere o educație în sânul comunității românești din localitatea locuită preponderent de șași la acea vreme. După terminarea claselor primare la școala confesională ortodoxă din sat au urmat cursurile liceului „Andrei Șaguna” din Brașov, un loc de erudiție, pe băncile căruia au studiat numeroșii preoți români ai generației Marelui Război. Printre colegii lui de generație s-au numărat Veniamin (Virgil) Nistor, cu care a avut o relație strânsă de prietenie. În iunie 1905, după ce și-a obținut bacalaureatul, tânărul Ioan Ludu a decis să calce pe urmele tatălui său și să urmeze o carieră preoțească, fapt pentru care, în același an, s-a înscris la Institutului Teologic „Andrei Șaguna” din Sibiu. Trei ani mai târziu, în iunie 1908, și-a obținut calificarea de preot, iar în septembrie 1909 a dobândit-o și pe cea de

învățător. Aproape o lună mai târziu, pe 24 octombrie 1909 s-a căsătorit cu Melania Pop, fiica preotului Virgil Pop și a Eugeniei (n. Comănicu) din Cristian, jud. Brașov, și a fost numit preot capelan în parohia tatălui său. O scurtă perioadă, din 1908 și până în 1910 și apoi la finele Marelui Război în 1918-1919, tânărul preot a ocupat și funcția de învățător și învățător suplinitor la școala confesională ortodoxă din Prejmer³.

În lipsa unui jurnal sau a memoriilor, detalii despre viața tânărului Ioan Ludu sunt puține. Un fapt este cert, interesele tânărului preot nu s-au mărginit doar la activități școlare sau clericale. Încă din această perioadă, el a început să își arate interesul față de compoziția literară și cea istorică. În 1908 expune într-o conferință la Casa Națională din Brașov, o lucrare despre opera lui Mihail Sadoveanu, care a rămas însă nepublicată. Această înclinație se va dezvolta în special după terminarea Marelui Război.

Preot militar în spitalele de pe diferite fronturi 1914-1918

Asasinarea principelui moștenitor al tronului Austro-Ungariei și a soției acestuia la finele lui august 1914 a însemnat, involuntar, începutul unui proces de transformare a lumii din diferite puncte de vedere: politic, social, cultural etc. Aceste transformări au afectat fiecare persoană atât în mod particular, cât și ca membru al societății. În ceea ce îl privește pe părintele Ioan Ludu, conform *Protocolului de Esibite al parohiei Prejmer*, vol. IX, în 27 iunie 1914, a fost mobilizat ca preot militar pentru *honvezime*, armata regală maghiară⁴.

Ca preot militar pentru k.u. Honvédség,

părintele Ludu nu se deosebea de preoții militari mobilizați pentru armata comună, după cum indică un prim regulament organic care reglementa asistența religioasă acordată personalului militar din gărzile naționale, apărut în 1876. În cuprinsul regulamentului se preciza faptul că preoții militari pentru Landwehr sau Honvédség urmau să fie numiți doar pe timp de război. În perioada în care erau consemnați ca și preoți militari pentru gărzile naționale, preoții erau remunerați ca și preoții militari de la armata comună aflați în clasa a 2-a. Pe timp de pace, personalul militar din aceste gărzile naționale rămânea în grija preoților locali⁵. Hotărârile privind asistența religioasă acordată armatelor Landwehr și Honvédség sau instrucția morală și religioasă din institutelor de învățământ militar care țineau de cele două corpuri de armată erau stabilite în dezbaterile parlamentare de la Viena și Budapesta⁶.

Printre deosebirile dintre preoții militari de la armata comună și preoții militari de la armatele naționale trebuie subliniată subordonarea pe linie militară. Preoții care se îngrijeau de personalul gărzilor militare se aflau sub jurisdicția comandanților trupelor Landwehr/Honvédség și a ministerelor apărării. În materie de probleme religioase, ei se aflau, ca și preoții de la armata comună, în subordinea episcopilor de la care își primiseră jurisdicția⁷. În caz de mobilizare, preoții aceștia erau plasați, din punct de vedere religios, sub jurisdicția feldsuperiorilor și a prim preoților ortodocși și/sau greco-catolici aflați pe front⁸.

Conform datelor din Arhivele Militare de la Viena în primul an de război, părintele Ludu a funcționat ca preot militar la Armata a 3-a aus-

EROI ȘI MARTIRI AI NEAMULUI

tro-ungară, pe lângă Spitalul Mobil de Rezervă Nr. 2/7. Numărul spitalului indică faptul că aparținea corpului de armată numărul VII, care corespundea districtului militar nr. VII, cu sediul la Timișoara. Aceste informații sunt foarte importante pentru a afla detalii legate de locurile în care a fost detașat preotul Ludu și personalul militar cu care a intrat în contact.

Ca și preot militar al armatei a 3-a, pe linie militară, părintele s-a aflat, la începutul conflagrației, sub comanda generalului de cavalerie Rudolf von Brudermann. Luptele grele din zona Lemberg-ului și pierderile de vieții omenești l-au determinat pe generalul von Brudermann ca în septembrie 1914 să își înainteze decizia de pensionare și să părăsească teatrul de operațiuni. Comanda armatei a 3-a a fost înmănată generalului de infanterie Svetozar Boroević, unul dintre puținii generali sârbi ortodocși din armata austro-ungară. Până la finele războiului s-au mai aflat la comanda armatei a 3-a: Paul Suhallo von Brlog, Karl Tersztyánszky von Nádas, Hermann Kövess von Kövessháza, Karl von Kirchbach auf Lauterbach și Karl Křitek.

Cercetările istoricilor au scos la iveală faptul că, în primele două săptămâni din septembrie, trupele k.u.k. au înregistrat 400.000 morți, răniți și prizonieri de război⁹, iar până în iunie 1915 trupele de la corpul VII de armată au participat la unele dintre cele mai dificile și mai sângeroase lupte de pe frontul din Galiția și din Carpați, în încercarea de a opri înaintarea trupelor rusești spre nordul Ungariei. Trebuie să menționăm că violențele celor două armate nu s-au limitat doar la linia frontului. În octombrie 1914 spitalul de război amenajat în manăstirea din Chyrow (astăzi **Chyriw**, în Ucraina, la granița cu Polonia)¹⁰, aflată aproape de linia frontului în zona în care era detașată armata a 3-a, a fost lovită deseori de artileria rusă, asta deși regulamentele internaționale clasificau spitalele și punctele de prim ajutor ca spații neutre în care erau tratați răniții, indiferent de armata din care făceau parte. Spitalele de rezervă mobile, precum cel la care era detașat părintele Ludu, aveau posibilitatea de a prelua 200 de răniți și/sau grav bolnavi de la spitalele de pe câmpul de luptă¹¹.

Câteva fragmente de memorii, publicate de părintele Ludu în 1918 în *Gazeta Poporului*, de la Sibiu, foaie politico-culturală ce apărea duminică și era editată de Ștefan Popp, Silviu Dragomir, Nicolae Bălan și Ioan Broșu, redau succint situația pe front și ceva mai detaliat pe cea din sufletul preotului militar și al celor răniți.

Primul fragment de amintiri publicat a fost „Prin spitale”. Acesta debutează cu descrierea cu acuratețe a chinurilor prin care trec soldații răniți, din momentul în care ajungeau pe targă și până în primul spital: „să-l vezi cu corpul, hainele pline de sânge, purtat pe targă, dus de căruțe sanitare de munte, zdruncinat de orice pas al catărului printre bolovani. Jos, în primul spital, targa lui e desfăcută de pe caretă. Începe chinul. E desbrăcat, osul sfărâmat e pipăit, rana spălată, curățită, desinfectată și legată de mâini pricepute”¹².

Faptul că astfel de imagineri făceau parte din viața de zi cu zi a frontului o demonstrează și mențiunea privind desfășurarea luptelor de pe frontul rusesc din primul an de război: „O amintire de acum mai trei ani... [...] Afară plouă, norii se lăsau grei, mohorâți, dușmănoși asupra ținutului frământat de lupte”¹³.

Ca și preot de spital, părintele Ludu avea o misiune foarte dificilă. Pe lângă ținerea Sfintei Liturghii, afectată și ea de situația luptelor, după aducerea răniților în spital, preotul trebuia să îi cerceteze pe muribunzi pentru a le oferi posibilitatea de a se spovedi și împărtăși. Apoi venea rândul celor care erau răniți. Era considerat a fi de datoria sa a ajuta personalul medical în vindecare rănilor sufletești, a traumelor psihice provocate de experiența în linia întâi, dominată de imaginile carnagiului provocat de noile tehnologii utilizate în luptă, de spaima provocată de rănilor suferite:

„Poate glonțul, ori schija de granată a rămas undeva, în piept, în braț, în picior. Dar rănitul nu se mai gândește la nimic. Mort de oboseală, sfârșit de dureri, de umblat, cu sângele curgând, ațipește pe targa sau patul lui. Ochii i se închid. Dar gemetele, fața strânsă, râsuflarea fierbinte de-i mai arată suferința. De multe ori nici odihna asta nu îi este dată. O operație sau o amputare (tăiere), această groază a tuturor răniților, se dovedește de neîncurajat: altcum e pierdut. Cu cruțare îl vestește doctorul. Atunci ochii i se împăienjenesc, tot sufletul i se tulbură, un geamăt sălbatic i se rupe din piept: «Nu, nu, mai bine să mor...» Dar doctorul e neînduplecat. Vorbele lui însă nu-l pot încredința, nu-l hotărăsc, toate sfaturile lui sunt degeaba. Românii noștri sunt cei mai îndărătnici, și rar se găsește câte unul să se lase înduplecat de rugămințile doctorului. «Să vie domnul Feldkurat!» Aceasta-i cea din urmă scăpare. Doctorul mă asigură, cu durere, că amputația (tăierea) nu e de încunjurat. Mai întreb, mai mă îndoiesc și eu, dar apoi

mă apropiu de rănit. Îl cunosc de undeva, de la spovedanie, de la vre-o liturghie unde mi-a ținut cădelnița, l-am văzut la locul de bandaj, ori pe targă, ori poate nu-l cunosc. Cum să știu începe, Doamne!¹⁴.

Momentele în care trebuia să îi convingă pe răniți să se supună instrucțiunilor medicilor și astfel să accepte amputarea părții de corp distruse l-au marcat profund pe preotul Ludu dar l-au și învățat cum să pătrundă și mai adânc în sufletele celor aflați în suferință. Această incursiune în sufletul celui rănit însemna atingerea unor corzi sensibile, trezirea unor „icoane înrudite cu sufletul”, parafrazându-l pe părinte. Aceste icoane erau: mama, soția, copiii, și casa/câmpul. „Nu-i spun de amputație. Îl întreb de casă, de părinți, nevastă, copii...Cu ochii închiși, printre dinții încleștați răspunde. Îi spun cuvinte de îmbărbătare. El tace...Îi povestesc apoi de mama, care și-așteaptă feciorul, de nevasta cari și-așteaptă soțul, de copiii cari întreabă într-una: «Tata când vine mamă?»¹⁵.

Familia și casa/câmpul erau cele mai importante elemente din viața românului care trăia preponderent în lumea satului și care își câștiga pâinea, cea de toate zilele, cu munca fizică la câmp. De aceea, a suferi o amputație, care îi lăsa, în concepția lor, imobilizați și îi obliga să nu poată contribui prin munca fizică la bunăstarea familiei, era văzută ca un blestem: „Rănitul deschide ochii și o privire plină de dușmănie ațintește dureros asupra-mi. «Părinte, nu ți-e milă și păcat?... Ce-am s-ajung eu? Și ce-am fost odată...Blăstăm, nu viață!...»¹⁶.

Ultima „icoană” la care apela părintele pentru a-l convinge pe rănit să accepte operația era moarte. Tocmai pentru că soldatul

român venea din lumea satului, însemna, de cele mai multe ori, că avea o legătură aparte cu Biserica, că nu își vedea viața în afară comunității cu tainele și ritualurile rânduie de aceasta: Taina Sfântului Botez, Taina Cununiei, Slujba înmormântării și toate cele aferente. Posibilitatea unei morți pe câmpul de luptă, fără o înmormântare după rânduiala Bisericii, fără un mormânt la care să se reculeagă cei dragi, era astfel percepută ca un blestem mult mai mare. De ce? Pentru că înmormântarea creștinească și mormântul erau considerate o condiție *sine qua non* pentru mântuire și pentru liniștea sufletească a celui trecut la cele veșnice și mai ales a celor de acasă:

„...îi povestesc chinul celor ce așteaptă în zadar pe cei ce nu vor mai veni niciodată, pe cei de la cari nu vor auzi, nicipând vre-o veste. Undeva prin țări streine, prin vre-un colț de câmp, prin vre-un fund de vale, prin vre-un zghiab de munte rămas pe vecie. Nimeni nu va scrie acasă: «Să știți că pe Ion al Dumneavoastră l-am îngropat eri», și mama așteaptă și văduva așteaptă, și copiii întreabă într-una: tata când vine? Și el nu va mai veni în veci. Și mătăniile bate mama, și în genunchi stă ceasuri nevasta, și copilașii se roagă și ei, și el nu vine. Și părul mamei încărunește și ani din viață și-ar da nevasta, să audă, să afle, să știricească, ce-i și cum? Și nu știu, și nu l-or mai vedea, și și-ar da tot ce au să-l mai vadă, și-ar da tot să-i vadă mormântul măcar, dar mama se va prăpădi plângând și nevasta, ce va începe ea, biet cap de femeie cu holdele în câmp, cu o casă de copii...Rănitul oftează, greu, oftează iar, de ți se rupe inima. Îi spui cum îi vor eși înainte, bucurându-se că-l văd,

cum îl vor griji, cum îi va sfătui și se va bucura de zilele lui. Sub pleoapele închise o lacrimă se furișează. Lacrimă fierbinte, arzătoare. Tot focul tinereții, tot dorul de a te simți întreg, sănătos, toată jelea de a nu mai fi om ca oamenii, zace în lacrima asta¹⁷.

Acest ultim apel îi determina, în cele din urmă, pe cei răniți să se supună bisturiului care urma să le schimbe viața în mod ireversibil. Dar, cu toate că incursiunea în sufletul celui rănit se încheia cu un „succes”, în sensul în care operația era acceptată și viața era salvată, astfel de conversații, pre și post operatorii, solicitau intens și sufletul preotului, care încerca să își disimuleze durerea din suflet și lacrimile din colțul ochilor: „Îmi vine să intru în pământ. Să m-ascund, să pot vărsa nevăzut lacrimile cari mă podidesc. Dar doctorul îmi face semn: mai iute! Îi spun acum că nu se poate fără amputație, că e voia Domnului, că Acesta nu-l va lăsa... mai știu eu ce i-am spus? [...] Stam la căpătâiul lui și așteptam. Îl las să plângă. Tac și îi respect (cinstesc durerea.) Într-un târziu, ridică încet plapoma, cu rușine parcă și se uită lung, cu o privire pe care n-am s-o uit nicipând, la ce i-a mai rămas. «Mai bine muream!» Oftează și închide ochii. Tăcut îi strâng mâna, negăsind cuvinte în acest minut.¹⁸

Eforturile de a salva sufletele și viețile celor răniți au fost remarcate și de superiori pe linie militară ai părintelui Ludu. La numai un an de la izbucnirea Marelui Război, pentru activitatea sa din spitalul militar, a fost decorat pe 2 august 1915 cu *geistliche Verdienstkreuz GVK 1* (Crucea preoțească pentru merite militare, clasa a II-a).¹⁹

Intrarea Italiei în conflagrație, și mai apoi cea a României, au determinat autoritățile

austro-ungare să realizeze o serie de schimbări în privința trupelor. Din această cauză, în 1916 părintele a fost transferat pe frontul italian, în zona Tirolului de Sud - Carintia. O serie de fotografii de propagandă, accesibile pe site-ul Bibliotecii Naționale a Austriei (http://www.bildarchivaustria.at/Pages/Search/Result.aspx?p_ItemID=2&p_iCollectionID=15760977) arată că spitalul în care activa părintele a fost mutat de mai multe ori atât în Delach, cât și Mauthen, localități aflate la poalele munților Alpi. Imaginile cu transporturile de soldați răniți și cele cu camerele în care erau internați pentru recuperare sunt o dovadă în plus a suferinței provocată de Marele Război, suferință pe care preoții militari, indiferent unde au fost mobilizați, au încercat să o aline.

Anul 1917 a fost unul și mai dificil din punct de vedere personal. Pe 24 august a fost din nou transferat pe frontul rusesc, la Armata a 10-a, Divizia de infanterie nr. 34, unde a însoțit trupele pe front²⁰. Pe acest sector de front luptele au continuat și în Bucovina, unde după ofensiva Kerenski, în a doua jumătate a luni iulie 1917, a început contraofensiva austro-ungară pentru eliberarea acestei provincii și a Galiției de Est²¹. Apoi, la finele anului, pe 29 decembrie/11 ianuarie, a trecut la cele veșnice tatăl său, George Ludu, rămas acasă și ca prin minune nearestat de autorități. Pentru că parohia a rămas fără preot, în 4 ianuarie 1918, oficiul parohial aduce la cunoștința Consistoriului de la Sibiu decesul parohului Gheorghe Ludu și cere numirea în funcția rămasă vacantă a capelanului Ioan Ludu și intervenția pe lângă autoritățile militare pentru eliberarea acestuia de la „miliție”. La 29 ianuarie sosește și răspunsul de la oficiul protopopesic de la Brașov, care înștiințează oficiul parohial de decizia Consistoriului de a-l numi în funcția de paroh pe Ioan Ludu²².

Situația critică de pe front, datorată lipsei de hrană și a oboselii psihice acumulate, a făcut ca, exact în această perioadă, autoritățile austro-ungare să lanseze campania de propagandă împotriva inamicului și educație patriotică. Acestea aveau menirea să ridice moralul trupelor și să legitimizeze continuarea războiului. Datorită lipsei de personal calificat, autoritățile au decis să implice și clerul militar în această campanie, dat fiind faptul că preoții cunoșteau mai bine sufletul soldaților. Probabil din cauza nevoii de personal, conform celor confirmate de protocol parohiei din Prejmer, abia în iulie 1918 Ioan Ludu a revenit în parohia sa, de unde a trimis Consistoriului, *Offen Befehl*-ul (ordinul) cu care a fost eliberat din armată²³.

Viața și activitatea de după Marele Război

După terminarea Marelui Război, părintele Ludu și-a continuat activitatea de preot civil cu o conștiințozitate și o implicare aparte, pe plan religios, cultural și social, și totodată demnă de urmat. În noiembrie 1918, ca și ceilalți preoții militari ai fostei Dublei Monarhii, el s-a alăturat Gărzilor Naționale și a participat la Marea Adunare de la Alba Iulia, pentru a susține desprinderea Transilvaniei de Austro-Ungaria și unirea ei cu Regatul Român.

A continuat apoi să se implice în politica locală, unde, începând din 1922, a activat ca membru al consiliului comunei Prejmer și în comisia de valorificare financiară a Consiliului Județean Brașov. Printre activitățile care l-au avut ca promotor trebuie menționate: înființarea Societății pentru ajutoare de înmormânare, a Cooperativei plugarului, prin care s-au achiziționat utilaje agricole, a corpului local de pompieri. Pe lângă acestea el a susținut Reuniunea femeilor din localitate și o serie de activități menite să ridice nivelul cultural: înființarea unui cor al femeilor, a fanfarei, a Societății Tineretului Adult Sfântu Gheorghe, a ASTRA Prejmer, a unui cerc pentru educație fizică și sport, a căminului cultural în care a organizat șezători populare, școli țărănești pentru bărbați și femei, cursuri de țesătorie, de menaj, echipă de teatru, cor și dansuri populare, conferințe, prelegeri. Aici se poate observa o posibilă influență a participării ca preot militar în timpul Marelui Război. Astfel de activități au fost utilizate de autoritățile austro-ungare, prin preoții militari, și pe fronturi, pentru a ridica moralul și nivelul cultural al soldaților²⁴.

Pe tărâm bisericesc el și-a continuat activitatea misionară. În 1925 a realizat o călătorie în Țara Sfântă. Experiența sa a împărtășit-o ulterior, în cadrul unor prezentări ținute la liceul Andrei Șaguna din Brașov. Începând cu anul 1928 a fost ales de către Adunarea Eparhială din Sibiu ca membru al Consistoriului Spiritual, iar opt ani mai târziu, în 1936, a devenit președinte al acestei comisii de disciplină. În același timp a continuat să fie profesor de religie la școlile din Sfântu Gheorghe.

În perioada celui de-al Doilea Război Mondial el a rămas la Prejmer, care a fost unul dintre cele două puncte de frontieră unde, de două ori pe săptămână, joia și duminica, de la ora nouă la ora unu după amiaza, românii din Ardealul de Nord puteau să se întâlnească cu rudele sau cunoscuții, după

EROI ȘI MARTIRI AI NEAMULUI

ce înaintau o programare jandarmerie sau poliție. Al doilea punct era localitatea Feleac²⁵. Din parohia sa el a încercat să îi ajute pe preoții și românii ortodocși din Ardealul de Nord, anexat de Ungaria. În 1941 a fost ales ajutor de protopop al Brașovului, încredințându-i-se 56 de parohii rămase din protopopiatul Sfântu Gheorghe, Oituz și parțial Odorhei²⁶. Ele au constituit baza protopopiatului de Prejmer, a cărui administrator protopopesc a fost. Din pricina războiului a fost hirotesit ca protopop abia în 23 aprilie 1944. Conform documentelor de arhivă, de la Prejmer, s-a încercat, pe perioada războiului și după, ajutorarea spirituală și materială a ortodocșilor de dincolo de graniță, din Secuime. Celor rămași acolo li s-au trimis cărți de rugăciuni, apă sfințită, anaforă și câte un cuvânt de îmbărbătare, conform unui raport al părintelui Ludu. Cei care au ales calea refugierii au fost primiți cu brațele deschise și li s-a oferit adăpost²⁷.

După terminarea războiului, protopopiatul de la Prejmer s-a desființat, iar părintele Ludu a fost numit administrator protopopesc al reînființatului protopopiat de Sfântu Gheorghe. Această funcție a deținut-o până în octombrie 1948. În același timp, el a continuat să fie, până la trecerea la cele veșnice în anul 1952, preot paroh în Prejmer.

Cu toate că a fost o personalitate implicată activ în bunul mers al parohiei care i-a fost încredințată, pe toată perioada, de după terminarea Marelui Război și până la finele vieții, părintele Ludu s-a dedicat și compoziției literare, pedagogice și istorice. Pe lângă fragmentele memorialistice *Prin spitale* și *În jurul focului*, publicate în 1918 în *Gazeta Poporului* el a mai scris piese de teatru: *Icoana Maicii Preciste*, piesă de teatru în 3 acte inspirată de război; *Divina Comedie*, tablou istoric după Dante, pentru Casina română din Prejmer 1938; *Trei ore de Geografie*, fantezie comică pentru tineret; *Moartea lui Gheorghe Ilie*, scenetă;

Liga Națiunilor la Prejmer, tablou istoric într-un act; *Ion Urzică*, scenetă comică într-un act 1944; *Miss România*, comedie în 3 acte care s-au jucat pe scena teatrului din Prejmer. O vreme a colaborat și la revista *Prometeu*, ca membru al Comitetului de Redacție, unde publică mai multe articole și un studiu despre Ioan Bran Lemeny. Printre scrierile sale se mai numără: Cartea Tinerimii, îndrumări pentru tineret, apărută în 1933, traduce Tragediile Vremii de Richard Voss și o serie de schițe din limba germană, despre Mark Twain²⁸. Ca și colaborator la revista *Țara Bârsei*, traduce în limba română *Cronica Prejmerului*, începută în 1750 de pastorul evanghelic Thomas Tartler. În arhiva parohiei s-a păstrat și o monografie a comunității românești ortodoxe din localitate, lucrare care a rămas neterminată și în manuscris.

Concluzii

Documente despre viața și activitatea preotului și Feldkurat-ului Ioan Ghe. Ludu se găsesc dispersate atât în diferitele instituții păstrătoare de arhive din România, cât și la Arhivele de război din Viena, Austria, și în biblioteci sau colecții private. Puse cap la cap, ca și piesele unui puzzle, ele reușesc să reinvie întâmplări, o lume aflată în schimbare și viața deosebită a unui preot care poate fi luat ca model. El s-a născut și a crescut în Imperiul Austro-Ungar, într-o perioadă de relativă acalmie. Anul 1914 și declanșarea Marelui Război au însemnat însă începutul unor schimbări profunde pe toate planurile vieții. Experiența de preot militar în spitale și pe front, contactul cu suferința, cu alte zone ale Europei, unele mai dezvoltate altele mai puțin, au avut un impact major asupra felului de a fi și acțiunea al părintelui. Suferințele celor din jur, în special

cele trăite în timpul Marelui Război, l-au determinat, dintr-un puternic simț al datorie cât și din dorința de a ajuta, să încerce să cunoască mult mai bine sufletele celor care i-au fost încredințați și să continue, până la finele vieții sale, să contribuie la bunăstarea spirituală, culturală și socială a celor din jurul său, uneori cu prețul propriilor lacrimi, după cum stau mărturie câteva rânduri din scrierile sale:

„...Tăcut îi strâng mâna, negăsind cuvinte în acest minut. Între zgârciuri de durere pe fața lui, se ivește ca soarele printre nori un zâmbet slab, duios. Cu o duioșie fără seamăn îl aud murmurând: „Săraca mama, încai va primi câteva coroane pe lună...după mine. Sărăcuța de ea!”... Sărman prietin! Ți vei aduce oare aminte, de vei ceti undeva aceste rânduri, de cel căruia i-ai spus aceste cuvinte, și care a ieșit plângând afară? Tu cu cârjile tale vei trece prin mulțime și toți vor zice: iată un erou. Și toți se vor gândi la zgomotul luptelor, la fumul tunurilor, la vâjâitul groaznic al obuzelor, la chinurile tale sub cuțitul doctorului. Dar puținii vor ști că nu te-a durut atât rănille, cât te-a durut gândul la ce va simți în inima ei mama ta sărăcuța de ea, când te va vedea schilod. Cine cugetă la durerile sufletești, la tinerețea îngropată, la dorurile ascunse sub fața serioasă, palidă ale acestor viteji? Cine cugetă la jalea acestor vieți după visurile tinereții, cari pentru ei nu se vor mai împlini? O viață întregă, necăjită, lipsită de plăceri, îi așteaptă; și ei cu cârjele lor pornesc pe drumul acestei vieți, ca niște noi eroi. Au fost viteji în fața morții și rămân cât vot trăi asemenea în fața vieții, pe care o străbat, hotărâți, cum străbăteau odată câmpiile pline de foc dușman.

Oameni buni, când treceți pe drum pe lângă ei, faceți-le loc, descoperiți-vă capetele și nu-i priviți cu milă, ci cu admirație, căci aceștia sunt de două ori eroi...”²⁹.

**A MODEL IN LIFE AND IN SERVING:
CIVIL AND MILITARY PRIEST IOAN
GHEORGHE LUDU (1887-1952)**

The article is dedicated to the life and activity of priest Ioan Ludu who participated on front during the First World War. There is also information regarding his religious, social, cultural and charitable activity not only during the war but also after it ended.

Keywords: Ioan Gheorghe Ludu, priest, First World War, hospital, Prejmer

NOTE

1 Universitatea „Babeş-Bolyai”, Cluj-Napoca.

2 Menționat și în articolul autoarei publicat în Revista „Misiunea”, nr. 1/2016.

3 RO-SJAN BV, 718. Fond personal Luana Popa, 48. Autobiografia parohului Ioan Ludu - Prejmer f1 - f1 (verso).

4 *Protocolul de Esibite al parohiei Prejmer*, vol. IX, 1914-1927, p. 2.

5 *Laibacher Diöcesanblatt*, Nr. 11/1876, pp. 134-135.

6 Muzeul Național de Istorie al Transilvaniei, Arhiva Alexandru Vaida Voevod, Dosarul 6: Relațiile lui Franz Ferdinand cu Alexandru Vaida Voevod, f. 15.

7 *Die Habsburgermonarchie 1848-1919*, vol. 5: *Die bewaffnete Macht*, pp. 682-683.

8 *Die Habsburgermonarchie...*, vol. 5 *Die bewaffnete Macht*, pp. 682-684.

9 Brigitte Biwald, *Von Helden und Krüppeln. Das österreichisch-ungarische Militärsanitätswesen im Ersten Weltkrieg*, Teil, 1, Öbv& hpt, Viena, 2002, pp. 343-343.

10 *Ibidem*, pp. 347-348.

11 *Ibidem*, p. 56.

12 Ioan Ludu, „Prin Spitale”, în *Gazeta poporului*, Nr. 10 /1918, Sibiu, p. 2.

13 *Ibidem*, p. 3.

14 *Ibidem*, p. 2.

15 *Ibidem*.

16 *Ibidem*.

17 *Ibidem*.

18 *Ibidem*, p. 3.

19 AT-OeStA, Haus-, Hof-, und Staatsarchiv, Matrikel für das geistliche Verdienstkreuz GVK I.

20 *Calendarul diezezan*, Arad, 1918, p. 159.

21 Dan Simon Grecu, „Aspecte ale vieții preoților militari români din Armata Austro-Ungară (1914-1918)”, în: *Buletinul Cercului de Studii de Istorie Poștală din Ardeal, Banat și Bucovina*, an XII, Nr. 3, <http://www.multimania.com/dgrecu/> (Accesat în data de 16.08.2012), p. 2.

22 *Protocolul de Esibite al parohiei Prejmer*, vol. IX, 1914-1927.

23 *Ibidem*.

24 Ionela Zaharia, Teză de doctorat: *Clerul militar român din Austro-Ungaria în Marele Război*, Universitatea Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca, 2016, pp. 133-193.

25 *Unirea poporului*, nr. 15/9 aprilie 1944, p. 5.

26 RO-SJAN BV, 718. Fond personal Luana Popa, 48. Autobiografia parohului Ioan Ludu - Prejmer.

27 Violeta Pătrunjel, „Biserica Ortodoxă și viața românească din Covasna sub semnul tranziției și incertitudinii” (1944-1945), în *Angustia*, nr. 4, 1999, p. 362.

28 RO-SJAN BV, 718. Fond personal Luana Popa, 48. Autobiografia parohului Ioan Ludu - Prejmer.

29 Ioan Ludu, „Prin Spitale”..., p. 3.